

**PŘEPROŠENJE | wustajeńca z rjadu Hommage à Jan Buk (III):
Tomasz Mielech: Na ślédach dopomnjenki
– serbske kulturne herbstwo we wojewódstwie Delnja Śleska**

29.11.–6.02.2024 | Kuratorka: dr. Lidia Głuchowska
| Zwjazowacy běrow Swobodneho stata Sakskeje, Wrocław

Doba wustajeńcy je podlěšena hač do kónca januara 2024.
Zo byšće ju wopytać móhli, skontaktujće so prošu: anna.leniart@pl.sachsen.de

Wustajeńca kontaktnych fotografijow Tomasza Mielecha w zwjazowanskim běrowje Swobodneho stata Sakskeje we Wrocławju je džěl wědomostno-wumělskeho projekta „Hommage à Jan Buk“ (2022–2025), kotryž bu wot Instituta za wizuelne wumělstwa uniwersity Zieloneje Góry pod wědomostnym nawodom dr. Lidije Głuchowskeje iniciěrowany.

Tute fotografije, kotrež buchu runočasnje z nastaćom projektoweje ideje přiwzate, pokazuja pozhubjenje tradicionalneje architektury we wuchodnej Delnjeje Łužicy – w třikrajowym rózku Pólska, Němska a Česka republika. Jich powostanki namakaja so w sydlišćach kaž Bogatynia [Reichenau w Sachskej] a Działoszyn [Königshain], kotrež buchu wopor wutwara Turówskich podkoptkow. Dom, kotryž bu wot Wigancice Żytawskie [Weigsdorf (pola Zittau/Žitawa)], kotryž je džensa jenož hišće dyk na krajnej karće, po Zgorzelcu přepoloženy, je sydło towarstwa „Dom Kołodzieja“, kotrež so wo znowanatwar tuteje wulduženeje wsy prócuje.

Kaž někotre druhe wot Tomasza Mielecha w tutej kónčinje zwěčnjene městna – Białopole [Sommerau] abo Zatonie [Seitendorf] – su so Wigancice hižo nimale dospołnje přirodže woprowali. Druhe, kaž něhdy slawne lěkowanišćo Opolno Zdrój [Bad Oppeldorf], poněčim rozpaduja. Tuta kónčina leži w bjezposrědnej bliskosći dweju městow Via Regije Lusatica, kotrež Zwjazk šěsćiměstow – Zhorjelc [PL: Zgorzelec] a Žitawa. Město Bogatynia je wušło ze stareho lužiskeho rjadowca Rychlowa (hižo 1262 naspomnjeny), kotrež leži při rěce Miedzianka [DE: Kupper], prawym pódlanskim prudze Łužiskeje Nysy. Zajimawe architektoniske přiznamjo su lužiske tykowane domy, kotrež su za architekturu 17. a 18. lětstotka charakteristiske.

Wustajeńca Tomasza Mielecha koresponduje z do toho w Choćebuzu organizowaneje wustajeńcy „Hommage à Jan Buk (II): Po wuhlu... – mjezwoča a krajiny Łužicy“ a z podtitulom aktualneje retrospektiwje reformera serbskeho wumělstwa Jana Buka „Wšo je krajina“ w měščanskim muzeju Wrocławja Pałac Królewski. Wona steji tež w tematiskim zwisku z wjacorymi twórbami wustajeńcy, kotraž je tuchwilu w měščanskim arsenalu widjeć – „Hommage à Jan Buk (II): Přichileni“, na kotrež je 42 wumělcow Akademije rjanych wumělstwow we Wrocławju a Instituta za wizuelne wumělstwa uniwersity Zieloneje Góry wobdželenych. Někotři z nich počahuja so w swojich twórbach na kartografiju, stawizny a symbole Łužicy, wot kotrejež leži džěl džensa we wojewódstwomaj Delnja Śleska (wuchodna Hornja Łužica) a Lubuski kraj (wuchodna Delnja Łužica).

Wustajeńca wotwěre so we wobłuku mjezynarodneho sympozija „Serbski moler Jan Buk – w konteksće Wrocławja“. Bě to skladnosć, komprimowany wid na stawizny a přitomosć wumělstwa w pólskich zapadnych kónčinach podać a dynamiku pólsko-serbsko-němskich kulturnych počahow w mjezy překročacym regionje Łužica lěpje zrozumić.

Tomasz Mielech

– narodženy 1973 w Jelenjeje Górze. Studowaše filozofiju na Wrocławskej uniwersiće. Wot lěta 2006 je člon Zjednoćenstwa pólskich wumělcow a fotografow. W kulturnym centrumje Jelenjeje Góry nawjeduje wón wot 2018 galeriju Korytarz a Šulu za fotografiju Jelenjeje Góry. Wón je kurator a organizator wustajeńcow a dwukróćny dobyćer Biennale za hórsku fotografiju Jelenjeje Góry. W swojim džěle preferuje klasisku fotografiju, kotraž so z wulkoformatowymi kamerami džěla a při kotrež nastawa wobraz na swěcy čućiwych materialijach. Wón angažuje so za fotografiske wukublanje a spěchowanje klasiskich fotografiskich technikow. W dwěmaj skupinskimaj wustajeńcomaj pokaza Tomasz Mielech swoje twórbje hromadže ze serbskim molerjom Janom Bukom, w druhich – wjacokróć – hromadže ze serbskim fotografom Jürgenom Maćijom. Kaž Mielech zwobraznišćaj lužisku krajinu w procesu přetworjenja přez wulkoploninowe wudobywanje wuhla.

„Pozhubjenje je w tak mjenowanych znowa zdobytych kónčinach norma a wšědna naležnosć. [...] Dla hórnistwa na pólskim boku su so wjacore wsy dospołnje zhubili – mjez nimi pohrjebnišća, cyrkwy, palasty a w tutej kónčinje jónkrótne a tradicionalne lužiske twarjenja. Před nic předołhim časom su so Wigancice Żytawskie – jedneje z najnowšědnich wjeskow – zhubili, a před tym Rybarzowice [Reibersdorf], Biedrzychowice Górne [Friedersdorf], Strzegomice [Dornhennersdorf], Zatonie a Turosów [Turchau]. Móžemy so z faktom tróšćować, zo je so na němskej stronje 72 wsow dospołnje zhubilo, zdžěla 38. Proces dže dale – před někotrymi lětami spóžrě jama Turów wjes Białopole, a džensa šlapnje wona džěl Opolno Zdrója. [...] Hačrunjež je wosada Bogatynia [...] poměnje bohata, njeje tele bohatstwo z hołym wóčkom widžomne. Zašłosć zdawa so tu poměnje snadny wuznam być – štož liči, je tak mjenowane wuwice, druhy wo kóždu plačiznu za region [...]”

Tomasz Mielech

„Kołowokoło jamy a milinarnje Turów stej so antropogena – wot čłowjeka změnjena – krajina a tak mjenowana energijowa krajina wutworiloj, kotraž zwisuje z přetworjenjom wobswěta w zwisku z wudobywanjom brunicy a z wuwicom industrijejeje infrastruktury. [...] Swět Hornjeje Łužicy, wo kotrymž předstajeja we wustajeńcy prezentowane fotografije něšto podobne kaž synekdochu, wostanje w někajkim wašnju znošowskeho stawa, napjaty mjez wšelakimi měřitkami a časami – zašłosće a njeznateho přichoda, kotrehož wobrys so rysuja na horiconće w transformatiwnym procesu dekarbonizowanja a rekultiwěrowanja hornjołužiskeje kónčiny.“

Katarzyna Majbroda

Foto: Tomasz Mielech, *Dom Kołodzieja, Zgorzelec. Zasojednočenje něhdyšich wobydlerjow rozpušćeneje wsy Wigancice, 21.05.2022.*

Repr. a citaty z: Tomasz Mielech. *Śladami pamięci*, Jelenia Góra 2022, bjez S., Cover, ISBN 978-83-951303-6-6.

Přir. Film: COTTBUS Hommage Fotoausstellung und Symposium: <https://www.youtube.com/watch?v=84YSOKJlk0M&t=49s>